

# A pedagógusok szakmai továbbképzési rendszerének összehasonlító vizsgálata Magyarországon és Szlovákiában

BORBÉLYOVÁ DIANA – PATAKI TÓTHOVÁ EMESE

## Comparative study on the continual professional training system of pre-school teachers in Hungary and Slovakia

### Abstract

The European Union's education policy principles increasingly emphasise the role of lifelong learning (LLL), a diverse concept in the educational literature and one of the key competences as it is understood today. The concept has become one of the most important pedagogical paradigms in recent decades throughout Europe and is also the focus of intense political debate. The main thrust of teacher professional development, the most important element of which is professional renewal, is also based on the concept of LLL. The study deals with the continuing professional development of pre-school teachers in Slovakia and Hungary and examines the current system of continuing professional development through qualitative content analysis and comparative analysis. The aim of the study is to analyse and compare the system of professional development of pre-school teachers in Slovakia and Hungary and to identify similarities and differences. The research demonstrates that there are similarities and differences in the continuing education systems in Hungary and Slovakia, which have an impact on the formation of teachers' professional competences and that the data obtained can serve as an inspiration for the further development of the continuing education systems in each country.

**Keywords:** Hungary; Slovakia; teachers; professional development; continuing education system

**Subject-Affiliation in New CEEOL:** Social Sciences – Education – Higher Education

**DOI:** 10.36007/eruedu.2023.4.018-035

## 1. Bevezetés

Szlovákia 2004-től az Európai Unió (EU) teljes jogú tagállama, ezért hazánkra is vonatkoznak az általa biztosított lehetőségek és kötelezettségek. Az Európai Unió a tagországok oktatáspolitikájára nézve a szubszidiaritás elvét követi, tehát nem egységes törvényekkel szabályozza az oktatást, hanem ajánlásokat tesz az oktatáspolitikai irányvonalaira nézve. Ennek értelmében minden ország maga határozza meg oktatáspolitikai döntéseit (Faragó 2013). Ugyanis az Európai Unió tagállamai az EU lifelong-learning multidiszciplinárisan orientált koncepciójának adaptálása során

(oktatás)politikájukat, intézményeiket és azok felépítését nem mechanikusan, azaz nem az EU-előírások egyszerű átvétele révén alakítják, hanem mindig saját nemzeti érdekeik figyelembevételével valósítják meg (Óhidy 2021).

Az élethosszig tartó tanulás eszméje az utóbbi évtizedekben az egyik legfontosabb pedagógiai paradigmává vált egész Európában. Az Európai Unió oktatáspolitikai alapelvei egyre hangsúlyosabban emelik ki az egész életen át tartó tanulás (Life Long Learning – LLL) szerepét, mely hazánkban is kiemelt fontossággal bír. Szlovákiában ez centralizált oktatáspolitikai keretén belül valósul meg. S mivel Szlovákia az oktatáspolitikai stratégiájában figyelembe vette az LLL európai koncepcióját, ezért a pedagógusok körében elengedhetetlen a szakmai továbbképzéseken való részvétel, az önfejlesztés és a tudás folyamatos bővítése. Horváthová, Hargaš és Brtková (2006) is hangsúlyozza az iskolarendszer történeti fejlődésének áttekintése során, hogy a 21. században egyre nagyobb szerepet kap a pedagógusok szakmai továbbképzése. Egy mai pedagógus feladat-, kompetencia- és attitűdlitájának igen széleskörű skálán kell mozognia ahhoz, hogy oktató-nevelő munkáját hatékonyan tudja végezni, hogy sikereket érjen el. Motiválttá kell válnia, szükségét kell éreznie, hogy szakmai pályája során folyamatosan fejlessze önmagát, továbbá képesnek kell lennie az önreflexióra, hogy megvizsgálja saját munkáját, mellyel szintén saját szakmai színvonalát, s ezáltal tanulóit is erősíti. Ennek gyakorlati megvalósításához nyújt segítséget az állam által kidolgozott továbbképzési rendszer, mely lehetőséget biztosít a folytonosság jegyében a szakmai továbbképzések elvégzésére. Švábová és Kušnirová (2019) szerint a továbbképzés szerepe azért egyre erőteljesebb, mert még egy minőségi szakközépiskolai vagy egyetemi képzés sem képes minden szempontból felkészíteni a pedagógusokat az egyre dinamikusabban változó világunk igényeire. A pedagógusoknak állandó jelleggel képezniük kell magukat saját szakterületükön, a pedagógia és a didaktika terén és egyéb más szükséges diszciplínákban is, hogy rugalmasan tudjanak reagálni a társadalmi elvárásokra és oktatáspolitikai szabályozásokra. Petlák (2016) úgy véli, hogy az iskolaügyben végbemenő innovációknak, változásoknak és reformoknak kéz a kézben együtt kell járniuk a pedagógusok felkészítésével, képzésével, ugyanis a pedagógusoknak folyamatosan bővíteniük, gazdagítaniuk, fejleszteniük és tökéletesíteniük kell tudásrendszerüket és jártasságaik tárházát. A tanuló társadalom olyan víziót vetít ugyanis elénk, melyben a képzési lehetőségek minden ember számára adottak hovatartozástól, tartózkodástól és kortól függetlenül (Green 2002).

A szakirodalomban a téma kapcsán gyakran preferált fogalmak, a szakmai továbbképzés vagy a kontinuális képzés rokon szókapcsolatok. A szakmai továbbképzés szóhasználat a pedagógusok pozitív szakmai fejlődését, szakmai kompetenciáik tökéletesítését foglalja magába (Mareš 2013). Kontinuális képzés alatt a pedagógusok formális, nem formális és intézményen kívüli képzési rendszerét értjük, mely konkrét funkciókat tölt be, a kitűzött oktatási célok elérésére irányul és az egész életen át tartó tanulás egy specifikus alrendszerét alkotja, valamint bizonyos alapelvek mentén szerveződik és az adott állam iskolapolitikáját fejezi ki (Rosa 2000). A kontinuális képzés mint az egész életen át tartó tanulás része lehetővé teszi, illetve biztosítja a pedagógusok pedagógiai-szakmai tevékenységének végzéséhez szükséges készségek, jártasságok, tudás, illetve szakmai kompeten-

ciák megtartását, megújítását, tökéletesítését és kiegészítését, szem előtt tartva a hagyományos iskola modern iskolává való transzformációját.

A kontinuális képzés intézményesített rendszere megvalósulhat az oktatásban viszonylag önálló intézmények által, melyek az állami szervekhez kötődő egységeként vannak számon tartva, de egyetemek és főiskolák, vagy önálló, közvetlenül irányított tanszéki intézmények által, valamint a korábbi modellek kombinációi segítségével, vagy olyan egyéb intézmények és szervezetek által, amelyek akkreditált programjaik segítségével lehetővé teszik a szakmai kompetenciák megszerzését és igazolását (Hlaváčová 2011). A kontinuális képzési rendszernek az egyének és az intézmények szükségleteihez és igényeihez kell igazodnia, illetve segítenie kell a pedagógusok, az iskola és a társadalom szándékainak, céljainak beteljesítését (Kasáčová 2002).

Az egész életen át tartó tanulás paradigmává válásának folyamatával párhuzamosan az európai térben szakmai viták (diskurzusok) állandó témájává vált a pedagógusok szakmai továbbképzésének koncepciója. Hunya (2013) szerint számos vizsgálat igazolja, hogy a pedagógusok tehetnek legtöbbet az oktatás fejlesztésének és a tanulás eredményességének növeléséért, ezért a pedagógusok támogatása európai és nemzeti szinten is kulcskérdés. Folyamatos innovációs folyamatok zajlanak Szlovákiában is, melyek célja a minőségi változás. Ezeket a változásokat főként az ország jogalkotó folyamatai tükrözik. Szakmai körökben megoszlanak a vélemények, hogy ezek a politikai törekvések és rendszerszintű változások összhangban vannak-e a pedagógusok elvárásaival. Ezen elméleti felvetés mentén fogalmazódott meg bennünk a gondolat, hogy megvizsgáljuk a szakmai továbbképzési rendszert. Nemcsak hazánkban, hanem egy hozzánk közel álló, hasonló szociokulturális háttérrel rendelkező másik országban is, hogy a kapott eredmények inspirációként szolgálhassanak az egyes országok oktatáspolitikai törekvéseinek módosításaihoz, illetve hogy javaslataink révén a szakmai továbbképzések gyakorlati megvalósításának eredményesebbé tételéhez is hozzájárulhassunk. Ezért a tanulmány a szlovákiai és magyarországi óvodapedagógusok szakmai továbbképzésével foglalkozik, kvalitatív stratégia alkalmazásával vizsgálja annak hasonlóságait és különbözőségeit. Célja összehasonlító elemzés segítségével feltárni a két ország aktuális továbbképzési rendszerének hasonlóságait és különbözőségeit.

## 2. A téma kutatási háttere

Az egész életen át tartó tanulás és a pedagógusok szakmai fejlődésének vizsgálatával a képzés különböző szintjein számos szakember foglalkozott (Glenn 1997; Wilson – Hayes 2009; Portilho – Medina, 2016; Anacleto – Ferreira – Januário – Santos 2017; Fernández-Rivas – Espada-Mateos 2019), akiknek abban megegyezett a véleménye, hogy a társadalom igénye egy magasan és jól képzett, elkötelezett és hatékony pedagógusra soha nem volt sürgetőbb, mint napjainkban. Ugyanakkor nyilvánvaló, hogy az élethosszig tartó tanulás (LLL) jelenleg egy intenzíven zajló politikai vita középpontjában áll (Finsterwaldová et al. 2013). Coolahan (2002) úgy véli, hogy miközben a pedagógusokkal szemben támasztott követelmé-

nyek jelentősen nőnek, aggasztó jelek mutatkoznak arra nézve, hogy egyes országokban nyomás nehezedik a szakma támogatásához szükséges kulcsfontosságú tényezőkre. Véleménye szerint az államnak szisztematikus és koherens politikára van szüksége a tanári pálya támogatásának érdekében. Kiemeli továbbá, hogy a tanári pályát támogató szilárd és átfogó politikát prioritásként kellene kezelnie a kormányoknak, és a politikai irányvonal kialakítását konzultálniuk kellene a pedagógusokkal, azok érdekképviselőivel.

A TALIS 2013 nemzetközi kutatás során, amelyben a világ 34 országa vett részt, vizsgálták a felső tagozatos tanítók és középiskolai tanárok továbbképzési részvételét. A kutatás eredményeképp megállapították, hogy átlagban a pedagógusok 88%-a vett részt egy év alatt továbbképzésben. Szlovákiában ez az arány lényegesen alacsonyabb volt, mindössze 73%. Csak a chilei tanárok eredményei lettek gyengébbek – 72% (TALIS 2013).

Szlovákiában Kušnírová és Švábová (2019) Kruskal–Wallis-teszt segítségével azt vizsgálták, hogy vannak-e statisztikailag szignifikáns különbségek a továbbtanulási hajlandóságban az elért iskolai végzettség kontextusában. Megállapították, hogy szignifikáns különbség van a középfokú végzettségűek és az alap- és mesterképzéssel rendelkezők között. A középfokú végzettséggel rendelkező válaszadók az egyetemi végzettséggel rendelkezőkhöz képest nagyobb hajlandóságot mutatnak a továbbtanulásra, a szakmai továbbképzéseken való részvételre és továbbfejlődésre. Szükségesnek tartják, hogy egyetemi tanulmányokkal vagy tanfolyamokon és képzéseken való részvétel által bővítsék tudásukat.

További kutatások a képzések megvalósításának formáira irányultak. Szlovákiában a pedagógusok 86,70%-a a leghatékonyabbnak a jelenléti formában megvalósuló képzéseket tartja. Ennél valamivel kisebb mértékben, 65%-ban tartják hatékonynak az online képzési formát. Legkevésbé hatékonynak a distans képzést tartják, mindössze a kutatásban részt vevők 30 %-a (Záverečná správa z prieskumu Monitoring vzdelávacích potrieb PZ a OZ, 2021).

Magyarországon Ceglédy et al. (2015) az állami és egyházi alap- és középfokú iskolákban dolgozó pedagógusok továbbképzési igényeit vizsgálta. Megállapította, hogy a pedagógus akkreditációs jegyzékben szereplő témakörök közül az osztálytermi menedzsment, a tehetség gondozás és a tanítás-tanulás témakörök voltak a meghatározók, tehát ilyen típusú képzésekre van leginkább igény.

Egy a közelmúltban végzett kutatás alapján Szlovákiában az utóbbi 10 évben az innovációs és aktualizációs képzéseken vesznek részt leggyakrabban a pedagógusok (Pataki Tóth 2021). Utóbbinál ez nem meglepő, ugyanis évente kötelező a törvény alapján.

### 3. A kutatás módszertana

Mivel a szlovákiai és magyarországi továbbképzési rendszer összehasonlító elemzését tűztük ki célul a hatályos jogszabályokat összevetve, ezért kutatásunk célja annak feltárása volt, hogy a jogszabályokban, illetve ezáltal a továbbképzési rendszerben milyen hasonlóságok és különbségek vannak jelen. A törvények és kor-

mányrendeletek esetében először azok (azaz a szöveg) tartalmi elemzését végeztük el (Hendl 2016; Skutil 2011), ugyanis a tartalomelemzés az empirikus megismerés és a valóság gyakorlati átformálásának fontos kutatási eszköze (Gläser-Zikuda 2020). A dokumentumok kiválasztása nem sztochasztikus (Mason 2018) módon, hanem tudatos szelekcióval történt, előre meghatározott, a vizsgálatunk tárgyához közvetlenül kapcsolódó kritériumok szerint.

A kutatásunk során a következő *jogszabályokat* tartalmilag elemeztük, majd összehasonlítottuk:

1. A Szlovák Köztársaság jogszabályai:
  - Pedagógiai és szakalkalmazottakról szóló 138/2019-es törvény,
  - 361/2019-es számú, a Szlovák Köztársaság Oktatásügyi, Tudományos, Kutatási és Sportminisztériuma által kiadott rendelet a pedagógusok továbbképzéséről,
  - 568/2009-es számú törvény az élethosszig tartó tanulásról.
2. Magyarország jogszabályai:
  - 277/1997. (XII. 22.) Kormányrendelet a pedagógus-továbbképzésről, a pedagógus-szakvizsgáról, valamint a továbbképzésben részt vevők juttatásairól és kedvezményeiről,
  - 326/2013. (VIII. 30.) Kormányrendelet a pedagógusok előmeneteli rendszeréről és a közalkalmazottak jogállásáról szóló 1992. évi XXXIII. törvény köznevelési intézményekben történő végrehajtásáról,
  - 2011. évi CXC. törvény a nemzeti köznevelésről.

A dokumentumok vizsgálata esetében először a kvalitatív tartalmi elemzést végeztük el (ld. 4. és 5. fejezet), majd összehasonlító elemzés (ld. 6. fejezet) során megállapítottuk a hasonlóságokat és különbözőségeket. Kutatási kérdésünk arra irányult, hogy van-e különbség a két ország továbbképzési rendszerében.

A jogszabályok kvalitatív elemzését egy saját magunk által összeállított szempontrendszer alapján végeztük el. Az elemzés alapját a következő szempontok adták: *pedagógus-pályafokok és karrierpozíció, a pedagógusok jogai és kötelezései, akkreditált továbbképzések megléte, továbbképzési kötelezettség, a továbbképzések fajtáinak behatárolása a jogszabályokban, anyagi juttatások*. A további két fejezetben ezen kritériumok alapján elemezzük a hatályos jogszabályokat.

#### 4. A pedagógusok továbbképzési rendszere Szlovákiában

Szlovákiában a hatályos jogszabály a Pedagógiai és szakalkalmazottakról szóló 138/2019-es törvény, mely szabályozza a pedagógiai és szakalkalmazottak munkavégzését, szakmai fejlődését és a szakmai fejlődésük ellenőrzését (Zákon č. 138/2019 Z. z. Zákon o pedagogických zamestnancoch a odborných zamestnancoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, 2019). További jogi szabályozás a 361/2019-es számú, a Szlovák Köztársaság Oktatásügyi, Tudományos, Kutatási és Sportminisztériuma által kiadott rendelet a pedagógusok továbbképzéséről és szakmai fejlődéséről, mely pontosítja az em-

lített törvényt (Vyhláška č. 361/2019 Z. z. Vyhláška Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky o vzdelávaní v profesijnom rozvoji, 2019).

Szlovákiában az említett törvény és rendelet összhangban van Az élethosszig tartó tanulásról szóló 568/2009-es törvénnyel, amely az élethosszig tartó tanulás fogalmába sorolja az összes olyan tevékenységet az életünk folyamán, amely az ismeretek, készségek és képességek javítása céljából zajlik. Alapelve az iskolai oktatásban elért képzettségi szintet követő továbbképzés keretein belül érvényesül. Meg kell említeni azt a specifikumot, hogy az iskola kifejezés alatt a 245/2008-as Közoktatási törvény alapján az óvoda is értendő 2008 óta (Zákon č. 245/2008 Z. z. Zákon o výchove a vzdelávaní [školský zákon] a o zmene a doplnení niektorých zákonov, 2022).

Az élethosszig tartó tanulásról szóló 568/2009-es törvény a következő továbbképzési fajtákat határozza meg hazánkban: továbbképzés akkreditált képzési programban; átképzés akkreditált képzési programban; folyamatos továbbképzés olyan oktatási programokban, amelyekben a résztvevő kiegészíti, bővíti, elmélyíti vagy megújítja képesítését a speciális előírásoknak megfelelően; hobbioktatás, állampolgári nevelés, idősek oktatása és egyéb oktatás (Zákon č. 568/2009 Z. z. Zákon o celoživotnom vzdelávaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov, 2009).

Szlovákiában a Szlovák Köztársaság Oktatási, Tudományos, Kutatási és Sportminisztériuma mint központi államigazgatási szerv a felelős az egész életen át tartó tanulás bebiztosításáért, ezért kidolgozta „Az egész életen át tartó tanulás akcióterv”-et, mely olyan konkrét intézkedéseket tartalmaz, melyek segítenek az élethosszig tartó művelődés stratégiájának elméleti vonatkozásait a gyakorlatba átültetni. Az akcióterv a víziókat négy fő prioritást élvező területen határolja be: 1.) attraktív, egész életen át tartó tanulás biztosítása; 2.) a munkaerőpiac és a foglalkoztatás szempontjából releváns oktatás biztosítása; 3.) elérhető tanácsadási szolgáltatások biztosítása; 4.) hozzáférés biztosítása az egész életen át tartó tanuláshoz (Akčný plán stratégie celoživotného vzdelávania, 2011).

A képzések szervezése az Szlovák Köztársaság Oktatási, Tudományos, Kutatási és Sportminisztériuma jóváhagyásával történik. A képzéseket az adaptációs és aktualizációs képzés kivételével akkreditáltatni kell. A továbbképzés megvalósításához a minisztérium engedélyére van szükség, amelynek jóvá kell hagynia a továbbképzés konkrét kidolgozott programját. A törvény értelmében a továbbképzési programot vagy annak moduljára vonatkozó kérelmet az iskolaügyi miniszternek kell betervezni írásban, és a jóváhagyást 5 évre lehet megszerezni (Zákon č. 138/2019 Z. z. Zákon o pedagogických zamestnancoch a odborných zamestnancoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov, 2019, §66).

A pedagógus-pályafokok fontos szerepet töltenek be az egyes képzések teljesítésének szempontjából, ugyanis bizonyos képzések feltétele az adott pályafokba való besorolás. Szlovákiában a következő besorolást szabja meg a törvény:

1. *Kezdő pedagógus*: az első munkaviszony megkezdésekor (5 napon belül) elindul a pedagógus adaptációs képzése, amely egy felvezető pedagógus (mentor) irányítása alatt történik. Az adaptációs képzés rendszerint egy évig, de legfeljebb két évig tarthat. Bemutató tanítással és záró beszélgetéssel ér véget 3 tagú bizottság előtt.

2. *Önálló pedagógus*: az adaptációs képzés elvégzésével a pedagógus az önálló pedagógus pályafokba lép.

3. *Első attesztációval rendelkező pedagógus*: az első attesztáció elvégzése öt év pedagógiai gyakorlat után lehetséges. Portfólió megvédésével és vizsgával zárul.

4. *Második attesztációval rendelkező pedagógus*: a második attesztáció elvégzése további öt év szakmai gyakorlat után lehetséges. Portfólió megvédésével és vizsgával zárul. A második attesztáció a pályafokhoz való besorolásnál (egyéb-ként más szinten nem) egyenértékű a harmadik fokú egyetemi végzettség (PhD-fokozat) megszerzésével (Zákon č.138/2019 o pedagogických zamestnancoch a odborných zamestnancoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov, 2019).

A szlovákiai jogrendszerben megalkotott törvény alapján a pedagógus-továbbképzések következő fajtáit különböztetjük meg:

- *kvalifikációs képzés*, mely célja új pedagógiai alkalmasság (képesítés) megszerzése, vagy (gyógy)pedagógusi képesítés megszerzése, illetve szakbővítés,
- *vezetőképzés*, mely célja a vezetői tevékenységek ellátásához szükséges kompetenciák megszerzése,
- *specializációs képzés*, mely célja a specializált pedagógustevékenységek-re való felkészítés,
- *adaptációs képzés* (kezdő pedagógusok részére), mely célja az önálló pedagógus pályafok eléréséhez szükséges szakmai kompetenciák megszerzése,
- *attesztáció előtti képzés*, mely célja olyan szakmai kompetenciák megszerzése, amelyek a magasabb pályafokra való lépéshez szükségesek: felkészítik a pedagógust az 1. attesztációra (megj.: attesztáció = Magyarországon minősítő vizsga),
- *innovációs képzés*, mely célja a szakmai kompetenciák tökéletesítése, bővítése, elmélyítése, innoválása, azaz megújítása,
- *aktualizációs képzés*, mely célja a meglévő szakmai kompetenciák (ismeretek, képességek, készségek) karbantartása, megőrzése, frissítése. Évente kötelező bizonyos óraszámban. Minimális terjedelme meghatározott a törvény által – jelenleg 20–24 óra. (Zákon č. 138/2019 Z. z. Zákon o pedagogických zamestnancoch a odborných zamestnancoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov, 2019).

*Szlovákiában* a 138/2019-es törvény 3. cikkelye alapján minden pedagógusnak joga van továbbképezni magát, valamint 2019 óta a 4. cikkely alapján kötelezettségük megtartani, és évente bővíteni szakmai tudásukat aktualizációs képzéseken való részvétel keretén belül (Zákon č. 138/2019 Z. z. Zákon o pedagogických zamestnancoch a odborných zamestnancoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, 2019).

Mivel az iskolaügyben folyamatos változások és újítások mennek végbe, az előbb említett kötelezettségeknek eleget téve elengedhetetlen a pedagógusok továbbképzéseken való részvétele. A pedagógusok szakmai fejlődését az intézmény

szakmai fejlődési terve szabályozza. Ezt a négy évre szóló tervet az intézmény igazgatója készíti el. A szakmai fejlődési terv forrásai: az iskolai alkalmazott kompetenciaprofilja vagy szakmai sztenderdje (megtalálható a minisztérium honlapján), az iskola vagy az iskola létesítményének stratégiai terve, koncepciója (cselekvési terv, fejlesztési terv), a pedagógiai alkalmazottak képzésére irányuló elvárások (a törvény alapján), az alkalmazottak értékelésének eredményei, a személyes szakmai fejlődési tervük és a képzési igényeik elemzése. Pupíková (2020) hangsúlyozza, hogy a pedagógusok személyes fejlődési terve egy évre készül, tartalmazza az önképzést, a szakmai fejlődés tervezett megvalósítását.

Az elvégzett továbbképzésekért legfeljebb 12%-os fizetési pótlék jár az alapbérből. 6% jár szakbővítésért, 12% az állami nyelvvizsga elvégzéséért, 3–3% a specializációs és innovációs továbbképzésekért. A fizetési pótlék hét évig érvényes (Zákon č. 138/2019 Z. z. Zákon o pedagogických zamestnancoch a odborných zamestnancoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, 2019). Természetesen amennyiben a pedagógus feljebb lép az egyik pályafokról a másikra, a fizetési besorolása is változik. Ennek feltétele az adaptációs képzés vagy az atesztáció elvégzése.

## 5. A pedagógusok továbbképzési rendszere Magyarországon

Magyarországon magát az élethosszig tartó tanulás koncepcióját a „*Magyar közoktatás hosszú távú fejlesztésének stratégiája*” című dokumentum tartalmazza (Harangi 2003). Az irányelv tartalmaz a közoktatásra, valamint a felnőtt oktatásra irányuló koncepciókat. Ilyen koncepció például az oktatási rendszer módosítása az egész életen át tartó tanulás elveihez, valamint a formális tanulási környezetben való tanuláson kívüli alkalmak megteremtése. A stratégia lényege az egész életen át tartó képesség- és készségfejlesztés és az ehhez szükséges alkalmak megteremtése és biztosítása, valamint az erre való igény kialakítása és elterjesztése.

A keretstratégia átfogó céljai: maga az élethosszig tartó tanulásban való részvétel növelése a hozzáférés javításával, az alapelvek erősítése a közoktatásban és a felnőttképzésben, valamint az átlátható és elismert tanulmányi eredmények és értékek kialakítása (European Commission 2022). Magyarországon a felnőttképzések lehetnek iskolarendszerű vagy iskolarendszeren kívüli képzések.

Magyarországon a jelenleg is hatályos törvény a 2011. évi CXCV. törvény a nemzeti köznevelésről, amely érvénybe lépése óta több módosításon esett át (2022). A törvény 17. pontjában a pedagógiai-szakmai szolgáltatások keretén belül előírja a pedagógusok képzésének, továbbképzésének és önképzésének támogatását, szervezését. A pedagógus életpálya-modelljét a 326/2013. (VIII. 30.) A továbbképzés legfőbb célja Magyarországon, hogy javítsa az oktatási intézmények fokozatosan bővülő szolgáltatásainak a minőségét (Homoki 2011).

A pedagógus életpálya-modelljét a 326/2013. (VIII. 30.) Kormányrendelet a pedagógusok előmeneteli rendszeréről és az 1992-es évi közalkalmazottak jogállásáról szóló XXXIII. Törvény szabályozza. A rendeletben megfogalmazódnak a pedagógusok jogai, kötelezései, részletezve a továbbképzési kötelezéseket,



a pedagógus munkakörben foglalkoztatottak fokozatokba történő besorolásához szükséges követelményeket, továbbá a magasabb pályafokba való lépés követelményeit és feltételeit, kitérve a szakmai gyakorlat és a minősítő vizsga körülményeire (326/2013. [VIII. 30.] Kormányrendelet a pedagógusok előmeneteli rendszeréről). A jogszabály kiemeli, hogy a szakmai továbbképzések megvalósulhatnak: iskolarendszerű és iskolarendszeren kívüli, formális, informális, nem formális formában; felsőoktatási intézmény pedagógusképző kara által alapított és szervezett, hallgatói jogviszonyhoz kötött, oklevelet adó képzés formájában; újabb szak, szakirányú képzések, szakvizsgás képzések formájában; szakmai szolgáltatásokból igénybe vehető képzési, önképzési szolgáltatások akkreditált tanfolyamok, rövid képzések formájában és önképzés által (pedagógiai szakkönyvtár és adatbázisok tanulmányozása, hospitálás stb.).

Magyarországon az a 277/1997-es kormányrendelet kitér a továbbképzési programok szabályozásainak feltételeire, amelyek megszabják a program érvényességét, tartalmát, követelményeit, amelyeket az Oktatási Hivatal hagy jóvá. Az Oktatási Hivatal a továbbképzések szervezésére jogosultakról nyilvántartást vezet. A szervezők az engedélyezett programról kötelesek továbbképzési jegyzéket készíteni. Továbbképzések szervezésére jogosultak többek között a főiskolák, egyetemek, főiskolai és egyetemi tanszékek, valamint az Oktatási Hivatal pedagógiai oktatási központjai, 15 székhellyel. A továbbképzés szervezésére való jogosultságról és az ehhez szükséges alapítási engedély kiadásáról a Hivatal a Pedagógus-továbbképzési Akkreditációs Testület javaslata alapján dönt (277/1997. [XII. 22.] Korm. rendelet a pedagógus-továbbképzésről, a pedagógus-szakvizsgáról, valamint a továbbképzésben részt vevők juttatásairól és kedvezményeiről).

Magyarországon az elérhető pedagógus-pályafokok a következők:

1. **Gyakornok:** a két évnél kevesebb szakmai gyakorlattal rendelkező pedagógusok tartoznak ide. A pedagógusnak minősítési vizsgán kell „megfelelt” minősítést szereznie a Pedagógus I. pályafokba való lépéshez. A minősítés két foglalkozás elemzésével és értékelésével, valamint a pedagógus portfóliója értékelésével történik.
2. **Pedagógus I.:** A gyakornoki vizsga során megszerzett minősítés.
3. **Pedagógus II.:** Olyan pedagógusok léphetnek ebbe a pályafokba, akik a Pedagógus I. pályafokban kilenc év szakmai tapasztalatot szereztek és sikeres minősítő vizsgát tettek le. Az értékelésbe beletartozik az eddigi szakmai tapasztalatokról készített portfólió, a portfólió megvédése, pedagógiai foglalkozás értékelése, intézményi önértékelés, országos pedagógiai-szakmai ellenőrzés során szerzett tapasztalatok, összegző értékelés.
4. **Mesterpedagógus:** Pedagógus II. fokozatban eltöltött hat év szakmai tapasztalat, valamint sikeres pedagógus-szakvizsga után kerülhet a pedagógus ebbe a pályafokba. A mesterpedagógus részt vesz a gyakornoki pedagógus szakmai vezetésében, különböző kutatásokban, fejlesztésekben, továbbképzések szervezésében, részt vesz országos vagy nemzetközi tanulmányi, szakmai, művészeti és sportversenyre történő felkészítésben.
5. **Kutatótanár:** Ebbe a pályafokba való belépéshez szükséges a végzettséghez és szakképzettséghez kapcsolódó szakterületen szerzett tudományos

fokozat, egyetemi tudományos fokozat (dr. univ.) megszerzése, valamint a pedagógus rendszeres szakmai publikációs tevékenységet kell, hogy folytasson, továbbá rendelkeznie kell tizennégy év szakmai gyakorlattal (Simonics 2016).

Magyarországon a 277/1997-es Kormányrendelet az Oktatási Hivatal számára előírja a pedagógus-továbbképzések jegyzékének online módon való vezetését. A jegyzékek vezetése online felületen történik. Ezen a felületen megtalálható az elérhető pedagógus- továbbképzések és szakképzések listája, valamint további, a rendszer használatához kapcsolódó dokumentumok és jegyzékek. A rendelet megszabja, hogy miként és milyen formában teljesíthetők a hétévenkénti és egyéb továbbképzések.

#### **A továbbképzések teljesítésének módjai:**

- *akkreditált továbbképzések* (leggyakrabban 30–120 órás, ritkábban ennél magasabb óraszámú tanfolyamok),
- *a szakvizsgával vagy szakvizsgával egyenértékű oklevéllel záruló szakirányú továbbképzések,*
- *a további végzettség megszerzésére irányuló képzések* (pl. új szakma megszerzését igazoló tanári diploma, valamint az Országos Képzési Jegyzéket [OKJ] felváltó Szakmajegyzék által meghirdetett emelt, vagy felsőfokú szintű képzés),
- *további rendelet által elfogadott tanfolyamok* (pl. ECDL, külföldi nyelvi felkészítések).

Magyarországon a 2011. évi CXC. törvény a nemzeti köznevelésről megszabja többek között a pedagógusok kötelező hétévenkénti továbbképzésen való részvételét, valamint a szakvizsga bevezetését. A törvény előírja, hogy a pedagógusok alapvető feladata a továbbképzéseken való részvétel (2011. évi CXC. törvény a nemzeti köznevelésről, 62. §, (2) bekezdés, 2011). A pedagógusoknak kötelessége részt venni az előírt továbbképzéseken, valamint egyúttal alapvető joga, hogy szakmai ismereteit és tudását a továbbképzéseken való részvétel útján gyarapítsa. A továbbképzési kötelezettséget csak olyan képzések elvégzésével lehet teljesíteni, amely programját az Oktatási Hivatal jóváhagyta. A pedagógusok további továbbképzési kötelességeit az intézmények által elkészített továbbképzési programok határozzák meg, amelyek elfogadásáról az érintett nevelőtestület dönt.

A pedagógus-továbbképzésről, a pedagógus-szakvizsgáról, valamint a továbbképzésben résztvevők juttatásairól és kedvezményeiről szóló 277/1997. (XII. 22.) Kormányrendelet pedig a törvény értelmében részletezi a pedagógusok szakmai fejlődésének kötelezettségét Magyarországon. A rendelet meghatározza, illetve részletesen ismerteti a pedagógusképzés két alapvető formáját: a hétévenként kötelező továbbképzést, valamint a pedagógus szakvizsgára felkészítő továbbképzést.

A rendelet előírja, hogy a pedagógus munkakör betöltésére jogosító oklevél megszerzését követően a pedagógusnak hét évenként továbbképzési kötelezettsége van, egészen az 55. életévének betöltéséig. Amennyiben a hét év alatt önként nem vett részt továbbképzésen, kötelezően részt kell vennie egy szakmai megújító kép-

zésben. Természetesen a pedagógusok több ilyen képzésben is részt vehetnek. A rendelet továbbá felsorolja, mely területen és milyen képzések elvégzése tartozik a hétévenkénti továbbképzések rendszerébe, valamint milyen tanulmányi követelményeknek kell a továbbképzésnek megfelelnie. Előírja továbbá, hogy a képzés legalább 120 tanórai foglalkozáson való részvétellel valósulhat meg. Egy tanóra 45 percig tart (277/1997. [XII. 22.] Korm. rendelet a pedagógus-továbbképzésről, a pedagógus-szakvizsgáról, valamint a továbbképzésben részt vevők juttatásairól és kedvezményeiről, 1997).

A továbbképzési kötelezettség teljesíthető, mint:

- 30–60–120 órás akkreditált pedagógus továbbképzési program,
- pedagógus-szakvizsga,
- pedagógus munkakör betöltésére jogosító felsőoktatási képzés (alap-, mesterképzés vagy szakirányú továbbképzés, részismereti képzés) teljesítésével;
- a nevelőtestületi együttműködésben megvalósuló, tanulói eredményességben mérhető, komplex fejlődési projekteken való részvétellel;
- IKT fejlesztést szolgáló képzés,
- idegen nyelvi képzés elvégzésével (Oktatási Hivatal – A továbbképzési kötelezettség teljesítésének lehetőségei, 2012).

A továbbképzési kötelezettség legfeljebb 25%-a teljesíthető kutatási ösztöndíjprogramban való részvétellel, gyakornok szakmai támogatásával, önképzéssel, legalább 5, de legfeljebb 30 órás nem akkreditált továbbképzéssel, pedagógusközösség számára történő szaktanácsadási tevékenységgel (Pedagógus továbbképzések, 2020).

A pedagógus-továbbképzések részletes körülményeit is a Kormányrendelet szabja meg. Előírja, hogy az intézmények vezetőinek készíteniük kell egy öt évre szóló továbbképzési programot, amely a pedagógiai program és a nevelőtestület közös döntése alapján készül el, majd a fenntartó elbírálja a továbbképzési program elfogadását (277/1997. [XII. 22.] Korm. rendelet a pedagógus-továbbképzésről, a pedagógus-szakvizsgáról, valamint a továbbképzésben részt vevők juttatásairól és kedvezményeiről, 1997).

A rendelet továbbá pontosítja a továbbképzések megszervezésének és ellenőrzésének feltételeit, a programok bírálati szempontjait, a pedagógus-szakvizsga részleteit. A pedagógus-szakvizsga letételének feltétele a pedagógusok Mesterpedagógus pályafokba való lépése. A magasabb pályafokba való lépés további feltételei az előírt szakmai gyakorlat hosszának teljesítése, valamint a pedagógiai portfólió elkészítése. A pedagógus-szakvizsga kiegészíti, elmélyíti az egyetemi/főiskolai képzések során szerzett ismereteket, jártasságokat, képességeket, készségeket. A pedagógus-szakvizsgára való felkészítés az erre irányult továbbképzések keretében lehetséges, amelyet kizárólag felsőoktatási intézmény szervezhet.

Magyarországon a pedagógusok továbbképzéseinek pénzügyi hátterét a finanszírozási alprogramban kell megtervezni. Amennyiben a továbbképzés az állami köznevelési közfeladat-ellátás keretében zajlik, a továbbképzés térítésmentes. A költségeket a központi költségvetés, a fenntartó és a munkáltató fedezi. A finan-

szírozási alprogramban megtervezett, valamint a pedagógus minősítéséhez szükséges továbbképzéseken túli továbbképzések támogatása nem haladhatja meg a költségek nyolcvan százalékát. Természetesen ez alól is vannak kivételek, mint a magánszemélyek vagy a fenntartók saját forrásból, vagy a pályázati úton nyert összeggel való költségtérítés (A pedagógus-továbbképzéssel kapcsolatos szabályok módosításai, 2014).

A továbbképzések elvégzése után nem jár anyagi juttatás. Fizetésbeli változást a pedagógus munkakörben foglalkoztatottak magasabb pályafokba való lépése eredményez csupán. Ez a következő tevékenységek elvégzésével mehet végbe: iskolai végzettség megszerzése, valamint állam által elismert szakképesítés, szak-képzettség, továbbá a nevelő, oktató munkája ellátásához közvetlenül kapcsolódó, azt közvetlenül segítő doktori cím, tudományos fokozat, valamint akadémiai tagság, szakmai gyakorlat, publikációs tevékenység, minősítő vizsga elvégzése, teljesítése (326/2013. [VIII. 30.] Korm. rendelet a pedagógusok előmeneteli rendszeréről és a közalkalmazottak jogállásáról szóló 1992. évi XXXIII. törvény köznevelési intézményekben történő végrehajtásáról, 2013).

## 6. A két ország továbbképzési rendszerének hasonlóságai és különbözőségei

A két továbbképzési rendszer vizsgálata során megállapíthatóak voltak azonosságok és eltérések. A továbbiakban ezekre térünk ki az előző fejezetekben ismertetett tények, illetve kvalitatív dokumentumelemzések alapján.

Ahogy arra már utaltunk, a jogszabályok összehasonlító elemzését egy saját magunk által összeállított szempontrendszer alapján végeztük el. Az elemzés alapját a következő szempontok (hasonlóan, mint a kvalitatív dokumentumelemzésnél) adták meg: *pedagógus-pályafokok és karrierpozíció, a pedagógusok jogai és kötelezései, akkreditált továbbképzések megléte, továbbképzési kötelezettség, a továbbképzések fajtáinak behatárolása a jogszabályokban, anyagi juttatások*. Valamint vizsgáltuk az országok hivatalos továbbképzési jegyzékeit is.

A *pedagógus-pályafokok és karrierpozíciók* vizsgálata során megállapítottuk, hogy mindkét országban a pedagógusok gyakornok (kezdő pedagógus) pozícióban kezdenek, amelyből szakmai minősítést követően léphetnek az önálló pedagógus pályafokba. Majd bizonyos gyakorlat (max. 2 év) megszerzése után lehetséges a magasabb pályafokba való lépés. Magyarországon az egyes további pályafokokba való lépéshez szükséges gyakorlat időtartama jóval hosszabb: 2–9–6 év, míg Szlovákiában ez 1 (max. 2)–5–5 év.

*Akkreditált továbbképzések megléte terén* nyilvánvalóvá vált, hogy mindkét ország továbbképzési rendszere az akkreditált képzésekre helyezi a hangsúlyt (kivételesen Szlovákiában az adaptációs és aktualizációs képzés, mely az intézmény, illetve fenntartó jogköre és nem akkreditált).

*A továbbképzési kötelezettség kapcsán megállapítható volt*, hogy Magyarországon a pedagógusoknak hét évenként kötelezően kell továbbképzéseken

részt venniük szabadon választott témában a törvényben behatárolt megkötésekkel összhangban. Akkreditált továbbképzési formában 120 tantervi órát kell teljesíteniük. Szlovákiában a pedagógusoknak évente kötelező aktualizációs képzésen való részvétel során megújítani szakmai tudásukat (nem akkreditált formában – 2022-ig évi 10 óra volt, 2023-tól évi min. 20 – max. 24 óra terjedelemben).

A továbbképzések fajtáinak behatárolása kapcsán nyilvánvalóvá vált, hogy a szlovák jogszabály részletesen felvázolja a továbbképzések fajtáit, míg a magyarországi rendelet csupán a továbbképzések tartalmi és funkcióbeli lehetőségeit vázolja fel. Jelentős eltérést véltünk felfedezni a továbbképzések után járó *pénzbeli juttatások terén*, ugyanis míg Magyarországon nem jár juttatás a továbbképzések elvégzéséért, addig Szlovákiában bizonyos fajták abszolválása után fizetési pótlékot lehet igényelni. Pisoňová (2017) úgy véli, hogy az anyagi juttatást bizonyos motivációs tényezőként értelmezhetjük, amely növeli a pedagógusok hajlandóságát a különböző továbbképzési formákban való részvételre, amit kutatások is megerősítenek.

A továbbiakban vizsgáltuk a továbbképzések nyilvános jegyzékét mindkét országban. Magyarországon a PedAkkred felületen található az aktuális (akkreditált) pedagógus-továbbképzések jegyzéke, melyen aktuálisan 1537 továbbképzés van bejegyezve pedagógusok számára (PedAkkred 2022) az Oktatási Hivatal engedélyével. Azonban jelenleg folyik az átállás egy újabb rendszerre, ugyanis PedAkkred rendszert felváltja/felváltotta a Pedagógus-továbbképzési Információs Rendszer (PIR). A PedAkkred rendszerbe április 15-ig lehetett alapítási kérelmet feltölteni és akkreditációra benyújtani, és az elfogadott programokat május 5-ig lehetett jegyzékbe vetetni. A PIR rendszer pedig június 5-én indult.

Szlovákiában a Szlovák Köztársaság Oktatási, Tudományos, Kutatási és Sportminisztériumának honlapján (MŠVvAŠ SR, 2022) teszik közzé az oktatási szolgáltatók listáját és ezzel összefüggésben az aktuális akkreditált továbbképzési kínálatot a pedagógusok számára. A kínálat a továbbképzések típusai alapján van rendszerezve. Összességében a 2022-es évben 325 akkreditált továbbképzés található a rendszerben és 6 bejegyzett atesztációs szervezet, amelyek atesztáció lebonyolítására jogosultak.

A két rendszert összehasonlítva megállapíthatjuk, hogy Magyarországon a jelenleg akkreditált továbbképzések száma jelentősen magasabb (1537, míg Szlovákiában csak 325) és tartalmilag is színesebb skálájú. 2019 előtt ez a szám Szlovákiában is más volt, ugyanis a Szlovák Köztársaság Oktatási, Tudományos, Kutatási és Sportminisztériumának adatbázisa alapján az akkreditált pedagógus-továbbképzések száma 2010 és 2018 közt 1867 volt. Ebből az akkori hatályos törvények alapján megnevezve: vezetőképző 51, aktualizációs képzés 1193, kvalifikációs képzés 43, innovációs képzés 379, specializációs képzés 66 és atesztáció előtti képzés 135 volt (Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR, 2020). A jelenlegi alacsony szám nagy valószínűséggel azzal magyarázható, hogy 2019-ben változott a törvény, és a nehézkes átállásnak köszönhetően mind ez idáig csupán ennyi képzést sikerült akkreditálni (illetve az időtartam is rövidebb). Valamint a bizonytalanság és a törvényhozásban aktuálisan jelen lévő kaotikus helyzet is kihatással van rá. A továbbképzéssel kapcsolatos törvényt és rendeletet jelenleg is módosítani szeretnék, a folyamat éppen zajlik.

## 7. Befejezés

Az Európai Unió tagállamaiban a minőségi oktatás fontos feltétele, hogy a pedagógusok a tanulmányok befejezése után is képezzék magukat, részt vegyenek szervezett továbbképzésben. A legtöbb országban a továbbképzés irányvonalát az ország oktatáspolitikai eszméi szabják meg és szervesen illeszkedik a nemzeti oktatásfejlesztési trendekhez. Finnországban például kötelező minden pedagógusnak a kitűzött nevelési és oktatási célok elérése érdekében tanévenként legalább három nap továbbképzési, tervezési munkában részt venni. Ezeken a továbbképzéseken az iskolák nevelési programjairól, az országos oktatáspolitikai kérdésekről és helyi aktualitásokról hallhatnak a pedagógusok. Ausztriában az új tantervi programok bevezetésével kapcsolatban szerveznek kötelező továbbképzéseket, az egyéb tartalmú és témájú továbbképzések önkéntesek. A továbbképzéseket a pedagógus-továbbképző intézetek koordinálják (Homoki 2011).

Általánosságban azonban kijelenthetjük, hogy függetlenül attól, hogy a továbbképzés fakultatív (mint például Spanyolországban, Portugáliában, Izlandon, Bulgáriában, Lengyelországban és Szlovéniában), vagy kötelező jellegű (mint például Magyarországon, Belgiumban, Észtországban, Máltán és 2019-től Szlovákiában is), jelentős mértékben meghatározza a pedagógusok előmenetelét. Azonban országonként eltérő a képzés decentralizáltsága. Nyilvánvaló az is, hogy a XXI. század gyakorló pedagógusainak továbbképzési igényei a napi munkájuk során jelentkező kihívások ismeretében fogalmazódnak meg, s hogy ez mennyire korrespondál az adott ország továbbképzési rendszerével, a képzési kínálattal, az országonként eltérő lehet. E tények feltárására egy további kutatásunkban vállalkoztunk.

Jelenlegi kutatásunk során kvalitatív összehasonlító elemzés által olyan tényeket tártunk fel, melyek befolyással bírhatnak a pedagógusok továbbképzés kedvének növelésére, vagy akár csökkenésére is. Megállapítottuk, hogy a törvényi szabályozás jellege mindkét országban (Magyarországon és Szlovákiában) azonos: törvény és kormányrendelet szabályozza a továbbképzési rendszert, illetve a továbbképzési rendszer összhangban van az élethosszig tartó tanulás koncepciójával. Valamint mindkét országban lehetőség van akkreditált továbbképzések teljesítésére. A pedagógusok előmenetele (a pedagógus-pályafokok és karrierpozíció) kapcsán pedig megtudtuk, hogy hasonlóság lelhető fel bennük, azonban a karrierpozíciók kifejezésében és számában vannak eltérések (Szlovákiában 4; Magyarországon 5), ám maga az felosztás és az egyes karrierpozíciók tartalma közel megegyező. A következő pályafokok közt kötelezően eltöltendő évek száma jelentősen különbözik (Magyarországon sokkal hosszabbak az időszakok). A pedagógusok jogai és kötelességei kapcsán bebizonyosodott, hogy Szlovákiában 4 éves intézményi továbbképzési terv és a pedagógus alkalmazottak éves képzési tervének kidolgozása szükséges és évente kötelező megadott óraszámban aktualizációs képzésen részt venni (2023-tól évi 20–24 óra nem akkreditált képzés). Magyarországon 5 képzési éves terv van és itt is kötelező a továbbképzés, azonban itt hétévenként 120 óraszámú akkreditált képzés formájában, valamint további lehetőségek vannak az intézményi továbbképzési programok alapján. A továbbképzések fajtái kapcsán megállapítottuk, hogy míg Szlovákiában a törvény részletes felosztást – konkrét

típusokat – szab meg, addig Magyarországon tartalmi és funkcióbeli lehetőségek feltüntetésével különbözteti meg a törvény a képzéseket. A képzések megvalósítására kompetens intézmények hazánkban az állami intézmények (pl. NIVAM), főiskolák és egyetemek, magánszemélyek, civil szervezetek. Magyarországon hasonlóan állami intézmények, főiskolák és egyetemek, egyéb szervezetek akkreditáltattnak és szervezhetnek képzéseket. Mindkét országban vannak térítésmentes és költségtérítéses lehetőségek is, csak a feltételekben vannak eltérések. Anyagi juttatások terén van a legszembetűnőbb az eltérés. Míg Magyarországon nem jár semmilyen juttatás a továbbképzéseken való részvételért, addig Szlovákiában fizetési pótlék igényelhető (min. 3%, max. 12%) az akkreditált képzések bizonyos fajtája után, illetve óraszámuk függvényében (pl. innovációs képzés).

Összegzőként leszögezhetjük, hogy kutatásunk eredményei inspirációként szolgálhatnak az összehasonlított országok továbbképzési rendszerének fejlesztéséhez. Eredményeink ugyanakkor hasznosak lehetnek a leendő pedagógusok képzését biztosító főiskolák és egyetemek számára is.

## Irodalom

*Akčný plán stratégie celoživotného vzdelávania.* (2011). Bratislava: MŠVVaŠ SR, 2011, 9 p. [https://www.minedu.sk/data/files/2606\\_akcy-plan-strategie-czv-2011\\_final.pdf](https://www.minedu.sk/data/files/2606_akcy-plan-strategie-czv-2011_final.pdf)

Anacleto, F. N. D. A. – Ferreira, J. D. S. – Januário, C. A. S. D. S. – Santos, J. H. D. (2017): Continuing education of physical education teachers and self-assessment of the teaching domain. *Motriz: The Journal of Physical Education*. UNESP. Rio Claro, eISSN 1980-6574 vol. 23, no. 3. <https://doi.org/10.1590/S1980-6574201700030028>

A pedagógus-továbbképzéssel kapcsolatos szabályok módosításai (2014): *Iskolaszolga*. <https://www.iskolaszolga.hu/index.php?menu=cikk&id=19>

Cegléd, T. et al. (2019): *Pedagógusok továbbképzési igényeinek vizsgálata*. Debrecen: University of Debrecen, 2019, 109 p. file:///C:/Users/User/Downloads/Pedagogusok\_tovabbkepzesi\_igeyneinek\_viz%20(1).pdf

Coolahan, J. (2002): *Teacher Education and the Teaching Career in an Era of Lifelong Learning*. Paris: OECD, 2002, no. 2. 39 p. ISSN 19939019. [https://www.oecd-ilibrary.org/education/teacher-education-and-the-teaching-career-in-an-era-of-lifelong-learning\\_226408628504](https://www.oecd-ilibrary.org/education/teacher-education-and-the-teaching-career-in-an-era-of-lifelong-learning_226408628504)

European Commission (2022): *National education system: Hungary: Adult education and training – Main types of provision*. Brussel: European Commission. <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/national-education-systems/hungary/hungary>

Faragó Á. (2013): *Civil szervezetek szerepe a felnőtteképzésben*. Szeged: SZTE JGYPK, 92 p. ISBN 978-963-9927-76-6

Fernández-Rivas, M. – Espada-Mateos, M. (2019): The knowledge, continuing education and use of teaching styles in Physical Education teachers. *Journal of Human Sport and Exercise*. 2019, 14(1): 99–111. doi: <https://doi.org/10.14198/jhse.2019.141.08>

- Finsterwaldová, M. et al. (2013): Fostering lifelong learning – Evaluation of a teacher education program for professional teachers., *Teaching and Teacher Education – An international journal of research and studies*, 2013, vol. 29, p. 144–155, ISSN 0742-051X. <https://www.sciencedirect.com/journal/teaching-and-teacher-education/vol/29/suppl/C>
- Gläser-Zikuda, M. et al. (2020): The Potential of Qualitative Content Analysis for Empirical Educational Research. *Forum Qualitative Social Research*. Berlin: Freie, 2020, vol. 21, no. 1, ISSN 1438-5627. <https://www.qualitative-research.net/index.php/fqs/article/view/3443/4540>
- Glenn, A. D. (1997): Technology and the continuing education of classroom teachers. *Peabody Journal of Education*. Volume 72, Issue 1, p. 122–128. [https://doi.org/10.1207/s15327930pje7201\\_6](https://doi.org/10.1207/s15327930pje7201_6)
- Green, A. (2002): The many faces of lifelong learning: recent education policy trends in Europe. *Journal of Education Policy*, vol. 17, no. 6, p. 611–626.
- Harangi L. A. (2023): A „lifelong learning” paradigma és hatása a magyar közoktatásra. In: *A tanulás kora*. Budapest: Országos Közoktatási Intézet, 2003, 247 p. ISBN 963 682 506 8
- Hendl, J. (2016): *Kvalitatívni výskum: Základy teorie, metody a aplikace*. 4.vyd. Praha: Portál, 2016, 440 p. ISBN 978-80-262-0982-9
- Hlaváčová, Z. (2011): Súčasná škola a jej smerovanie. In: Rochovská, I. – Hlaváčová, Z.: *Rozvíjanie kľúčových kompetencií v predprimárnom a primárnom vzdelávaní* (p. 9–114). Ružomberok: VERBUM – vydavateľstvo Katolíckej univerzity v Ružomberku.
- Homoki A. (2011): A pedagógus-továbbképzési rendszer jellemzői a kereslet és a kínálat függvényében – egy dél-alföldi kisváros integrált alapfokú közoktatási intézményeiben dolgozó pedagógusok körében végzett empirikus vizsgálat alapján. *Training and Practice*. Vol. 9, Issue 3–4. [http://real-j.mtak.hu/16268/2/K%C3%A9gy\\_2011\\_9\\_3-4.pdf](http://real-j.mtak.hu/16268/2/K%C3%A9gy_2011_9_3-4.pdf)
- Horváthová, K. – Hargaš, M. – Brřková, M. (2006): *Historicko-pedagogický vývoj novodobého školstva na Slovensku*. 1. vyd. Bratislava: Sapiaientia, s.r.o., 117 p. ISBN 80-89229-03-4
- Hunya M. (2013): *A pedagógus-továbbképzés és a képzésfejlesztés, valamint a pedagógusok szakmai fejlődése támogatásának koncepciója*. Budapest: OFI. [https://ofi.oh.gov.hu/sites/default/files/attachments/315\\_3ap\\_koncepcio.pdf](https://ofi.oh.gov.hu/sites/default/files/attachments/315_3ap_koncepcio.pdf)
- Kasáčová, B. (2002): *Učiteľ: Profesia a príprava*. Banská Bystrica: PF UMB, 151 p.
- Kušnírová, V. – Švábová, B. (2019): Analýza názorov pedagogických zamestnancov na ich profesijný rozvoj. *Edukácia*. vol. 3, no. 2, p. 76–87. [https://www.upjs.sk/public/media/21787/Kusnirova\\_Svabova.pdf](https://www.upjs.sk/public/media/21787/Kusnirova_Svabova.pdf)
- L. Wilson, A. – Hayes, E. (2000): *Handbook of Adult and Continuing Education*. San Francisco: Jossey-Bass a Wiley Company, 723 p. ISBN 0-7879-4998-1
- Mareš, J. (2013): *Pedagogická psychologie*. Praha: Portál, 592 p. ISBN 978-80-262-0174-8
- Mason, J. (2018): *Qualitative researching*. London: Sage Publications Ltd., 2018, 275 p. ISBN 978-1-4739-1217-5
- Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR (2020): *Štatistické údaje*. <https://www.minedu.sk/data/att/13384.pdf>
- Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR (2022): *Zoznamy poskytovateľov vzdelávania pedagogických zamestnancov a odborných zamestnancov*. <https://www.minedu.sk/zoznamy-poskytovatelov-vzdelavania-pedagogicky-ch-zamestnancov-a-odbornych-zamestnancov/>



Oktatási Hivatal (2013): *Pedagógus-továbbképzések a képzők szemszögéből*. [https://www.oktatas.hu/koznevelas/projektek/tamop\\_315\\_pedkepzes\\_fejl/projekthirek/ped\\_tovabbkepzes\\_kepzok\\_szemszogeabol](https://www.oktatas.hu/koznevelas/projektek/tamop_315_pedkepzes_fejl/projekthirek/ped_tovabbkepzes_kepzok_szemszogeabol)

Óhidy A. (2021): *Élethosszig tanulni: Az Európai Unió lifelong learning-konceptiójának adaptációja Magyarországon és Németországban 1996 és 2005 közt*. Budapest: Gondolat Kiadó, 284 p. ISBN 978-963-556-116-2

Pataki Tóth E. (2021): *Azonosságok és különbségek a szlovákiai és magyarországi óvodapedagógusok szakmai továbbképzésében*. Diplomadolgozat. Komárno: Selye János Egyetem.

PedAkkred (2022): *Pedagógus-továbbképzés. Akkreditációs Rendszer. Pedagógus-továbbképzések jegyzéke*. <https://pedakkred.oh.gov.hu/PedAkkred/Catalogue/CatalogueList.aspx>

Petlák, E. (2016). *Všeobecná didaktika*. Bratislava: Iris, 328 p. ISBN 9788081530647

Pisoňová, M. (2017): Rozvoj profesijných kompetencií učiteľov v Slovenskej republike prostredníctvom aktualizácie vzdelávania. In: *Lifelong Learning – celoživotní vzdelávaní*. Brno: Mendelová univerzita. vol. 7, no.1, p. 97–117. ISSN 1804-526X. [https://lifelonglearning.mendelu.cz/media/pdf/LLL\\_20170701092.pdf](https://lifelonglearning.mendelu.cz/media/pdf/LLL_20170701092.pdf)

Portilho, G. – Kalva Medina, B. (2016): Metacognition as Methodology for Continuing Education of Teachers. *Creative Education*, Vol. 07, no. 01(2016), Article ID: 62754, 12 p. <https://doi.org/10.4236/ce.2016.71001>

Pupíková, E. (2020): Osobné plány profesijného rozvoja učiteľa materskej školy. In: *Pedagogické rozhľady*. Bratislava: MPC, 2020, vol. 29, no. 1/2020, p. 6–10. ISSN 1335-0404.

Rosa, V. (2000): Kedy bude ďalšie vzdelávanie systémom. In: *Vzdelávanie pedagogických pracovníkov v 21. storočí* (p. 34–41). Bratislava: Metodicko-pedagogické centrum.

Simonics I. (2016): *A pedagógusképzés megújítása*. Budapest: Typofond Kft., 73 p. ISBN 978-615-80494-2-9

Skutil, M. et al. (2011): *Základy pedagogicko-psychologického výzkumu pro studenty učitelství*. Praha: Portál, 256 p. ISBN 978-80-7367-778-7

TALIS (2013): *Medzinárodná štúdiá o vyučovaní a vzdelávaní: základné informácie o výsledkoch štúdie OECD TALIS 2013*. [online]. 2014. [cit. 5.3.2019]. 10 p.

[https://www.nucem.sk/dl/3450/TALIS\\_2013\\_-\\_prvotne\\_zistenia.pdf](https://www.nucem.sk/dl/3450/TALIS_2013_-_prvotne_zistenia.pdf)

Vyhláška č. 361/2019 Z. z. VYHLÁŠKA Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky o vzdelávaní v profesijnom rozvoji, 2019.

Zákon č. 138/2019 Z. z. ZÁKON o pedagogických zamestnancoch a odborných zamestnancoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, 2019.

Zákon č. 245/2008 Z. z. ZÁKON o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov, 2008.

Zákon č. 568/2009 Z. z. ZÁKON o celoživotnom vzdelávaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov, 2009.

*Záverečná správa z prieskumu Monitoring vzdelávacích potrieb PZ a OZ.* (2021): Bratislava: Metodicko-pedagogické centrum, 2021, 32 p. ISBN 978-80-565-1505-1. [https://mpc-edu.sk/pages/projects/teachers/vyskumy/MVP\\_Zaverecna\\_sprava\\_z\\_prieskumu.pdf](https://mpc-edu.sk/pages/projects/teachers/vyskumy/MVP_Zaverecna_sprava_z_prieskumu.pdf)

1992. évi XXXIII. törvény a közalkalmazottak jogállásáról. <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?-docid=a1100190.tv>

2011. évi CXC. törvény a nemzeti köznevelésről.

277/1997. (XII. 22.) Korm. rendelet a pedagógus-továbbképzésről, a pedagógus-szakvizsgáról, valamint a továbbképzésben részt vevők juttatásairól és kedvezményeiről.

326/2013. (VIII. 30.) Korm. rendelet a pedagógusok előmeneteli rendszeréről és a közalkalmazottak jogállásáról szóló 1992. évi XXXIII. törvény köznevelési intézményekben történő végrehajtásáról.